

اسلام سیاسی در عصر اطلاعات

از جنبش تا دیپلماسی

نویسنده: روح اله اسلامی

استادیار علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

اسلام سیاسی در عصر اطلاعات، از جنبش تا دیپلماسی

روح‌اله اسلامی شعبیره

ناشر: مؤسسه انتشاراتی پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی

چاپ اول ۱۳۹۵/۱۰/۱۰ نسخه

قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۱۱-۲-۸

تلفن و دورنگار پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی:

۳۸۸۰۷۳۲۸ - ۳۸۸۰۴۸۵۰ - ۰۵۱ - ishm@um.ac.ir

سرشناسه: اسلامی، روح‌الله، ۱۳۶۴ -

عنوان و نام پدیدآور: اسلام سیاسی در عصر اطلاعات: از جنبش تا دیپلماسی/نویسنده روح‌اله اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۱۹۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۱۱-۲-۸

۱۰۰۰۰۰ ریال:

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اسلام و سیاست -- قرن ۲۱ م.

موضوع: Islam and politics-- ۲۱st century

موضوع: اسلام -- تجدید حیات فکری -- تاریخ -- قرن ۲۱ م

موضوع: Islamic renewal -- History -- ۲۱st century

موضوع: دیپلماسی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Diplomacy -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده: دانشگاه فردوسی مشهد. پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ الف۵/الف/۲۳۱BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۸۲۶۷۰

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
فصل اول: بازگشت اسلام به عرصه عمومی	۱۵
اسلام سیاسی و مسئله حکومت.....	۱۷
۱- رویکرد کارکردی (داخلی).....	۱۹
۲- رویکرد کارکردی (بیرونی).....	۲۱
۳- رویکرد ارتباطی (داخلی).....	۲۳
۴- رویکرد ارتباطی (بیرونی).....	۲۵
۵- رویکرد انتقادی.....	۲۶
۶- رویکرد رادیکال پدیداری.....	۲۸
۷- رویکرد رادیکال بنیادگرایی.....	۳۰
فصل دوم: امواج بیداری در جهان اسلام.....	۳۳
بستر زمانی و مکانی بیداری اسلام.....	۳۵
موج اول: گفتمان بیداری اسلامی اصلاحگرا.....	۳۵
موج دوم: گفتمان بیداری اسلامی (انتقادی).....	۴۰
موج سوم: گفتمان بیداری اسلامی رادیکال (بنیادگرایی).....	۴۴
موج چهارم: گفتمان بیداری اسلامی (مدنی).....	۴۸
فصل سوم: سیاست‌های مقابله با بیداری اسلامی.....	۵۵
۱- برخورد غرب با موج اول بیداری در جهان اسلام.....	۵۶
۲- برخورد غرب با موج دوم بیداری در جهان اسلام.....	۵۸
۳- برخورد غرب با موج سوم بیداری در جهان اسلام.....	۶۰
۴- برخورد غرب با موج چهارم بیداری در جهان اسلام.....	۶۱
استراتژیهای غرب در برخورد با بیداری جهان اسلام.....	۶۳
۱- استراتژی جنگ و اشغال نظامی.....	۶۴
۲- استراتژی وابستگی.....	۶۶
۳- استراتژی تحریم.....	۶۷
۴- استراتژی کنترل و خنثی سازی.....	۶۸

۶۹	۵- استراتژی شورشهای هرج و مرج طلب
۷۰	۶- استراتژی ایجاد فضای آنومی در جوامع اسلامی
۷۲	۷- استراتژی رخنه در ارتش و کنترل کشورهای اسلامی
۷۲	۸- استراتژی ایجاد موازنه در منطقه و کنترل قدرت‌های اسلامی
۷۴	۹- استراتژی حمایت از دیکتاتورها در کشورهای اسلامی
۷۵	۱۰- استراتژی بازنمایی اسلام به صورت وارونه
۷۷	فصل چهارم: ریشه‌های خشونت و تکفیر در جنبش‌های اسلامی
۷۷	۱- تحولی غیر قابل پیش بینی (بهار عربی)
۸۰	قرن بیست و یکم، عصر اطلاعات
۸۱	اعراب و شورش علیه حقارت
۸۲	۲- تحول غیر قابل پیش بینی (خزان عربی و شکست جنبش‌های مردمی)
۸۳	داعش - جنایت‌های سازمان دهی شده
۸۴	تئوری‌های تبیین پدیده داعش
۸۴	پدیدارشناسی داعش
۸۵	امام محمد غزالی و شکستن کمر آگاهی در اسلام
۸۶	منقذ من الضلال (رهایی از گمراهی)
۸۷	شک بزرگ
۸۸	صورت بندی دانش
۸۹	علم کلام
۸۹	فلسفه
۹۰	قطع رابطه با تکنولوژی و دانش به لحاظ جهان زیست
۹۱	اخلاق و سیاست
۹۲	شیعیان باطنی
۹۳	فقیهان مقلد
۹۳	تفسیر اسلام بر قصدیت صوفیانه
۹۴	میراث غزالی
۹۷	فصل پنجم: الزامات دیپلماسی اسلامی در عصر اطلاعات
۹۹	الزامات روشی پدیدارشناسی
۱۰۲	۱- پدیدار متافیزیکی دیپلماسی اسلامی
۱۰۶	۲- پدیدار مکانیکی دیپلماسی اسلامی
۱۱۱	۳- پدیدار اطلاعاتی دیپلماسی اسلامی

۱۱۷	فصل ششم: الزامات دیپلماسی عمومی ایران
۱۱۷	در مورد جنبش‌های اسلامی
۱۱۹	نهادگرایی چیست؟
۱۲۰	دیپلماسی عمومی
۱۲۳	دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران
۱۲۷	بیداری اسلامی
۱۲۹	ساز و برگ‌های نهادی دیپلماسی عمومی ج ۱۱ در بیداری اسلامی
۱۳۷	آسیب‌شناسی دیپلماسی عمومی ایران
۱۴۳	فصل هفتم: چشم انداز جنبش اسلامی غیبت تکنیک در وحدت جهان اسلام
۱۴۴	رویکردهای مختلف به طرح وحدت جهان اسلام
۱۴۵	۱- رویکردهای منتقدانه
۱۴۶	۲- رویکردهای همدلانه
۱۴۷	همگرایی در قالب منطقه‌گرایی
۱۴۹	۱- وضعیت تکنیک دولت در همگرایی جهان اسلام
۱۵۴	۲- وضعیت تکنیک دیپلماسی و همکاری در همگرایی جهان اسلام
۱۵۷	۳- وضعیت تکنیک اتحاد و ائتلاف در همگرایی جهان اسلام
۱۵۸	۴- وضعیت تکنیک نهادگرایی در همگرایی جهان اسلام
۱۶۷	نتیجه‌گیری و راهکار
۱۷۹	منابع
۱۹۲	سایت‌ها

فهرست جداول

جدول ۱: صورتهای بیداری اسلامی.....	۳۵
جدول ۲: تحلیل موج اول بیداری اسلامی.....	۳۸
جدول ۳: گفتمان موج اول بیداری اسلامی.....	۳۹
جدول ۴: روایت‌های حاکم بر موج اول بیداری اسلامی.....	۴۱
جدول ۵: فضای فکری مکتب انتقادی.....	۴۲
جدول ۶: فضای موج دوم بیداری جهان اسلام.....	۴۳
جدول ۷: تحولات بین الملل و اسلامی در موج سوم بیداری اسلامی.....	۴۵
جدول ۸: موج سوم بیداری اسلامی.....	۴۷
جدول ۹: فضای بین الملل موج چهارم بیداری اسلامی.....	۴۹
جدول ۱۰: شرایط شکل گیری گفتمان چهارم بیداری اسلامی.....	۵۱
جدول ۱۱: گفتمان چهارم بیداری اسلامی.....	۵۲
جدول ۱۲: دلایل حمایت غرب از مشروطه خواهان.....	۵۷
جدول ۱۳: دلایل ایستادگی غرب در برابر مشروطه خواهان.....	۵۷
جدول ۱۴: استراتژی مرحله‌ای غرب در برابر موج اول بیداری اسلامی.....	۵۸
جدول ۱۵: اقدامات غرب در برابر موج دوم بیداری اسلامی.....	۵۹
جدول ۱۶: برخورد غرب با موج سوم بیداری اسلامی.....	۶۱
جدول ۱۷: استراتژی غرب در برابر موج چهارم بیداری اسلامی.....	۶۳
جدول ۱۸: دلایل تفاوت استراتژی‌های غرب نسبت به جهان اسلام.....	۶۵
جدول ۱۹: استراتژی جنگ و اشغال.....	۶۶
جدول ۲۰: استراتژی وابستگی.....	۶۷
جدول ۲۱: استراتژی تحریم.....	۶۸
جدول ۲۲: استراتژی کنترل و خنثی سازی.....	۶۹

- جدول ۲۳: استراتژی ایجاد آنومی ۷۱
- جدول ۲۴: ایجاد موازنه و کنترل با استفاده از شکاف‌ها در جهان اسلام..... ۷۳
- جدول ۲۵: برخورد غرب با بیداری اسلامی ۷۶
- جدول ۲۶: عامل تداوم قدرت در رژیم‌های استبدادی عرب..... ۸۰
- جدول ۲۷: فضای اجتماعی رسانه‌ای قرن بیست و یکم ۸۰
- جدول ۲۸: علل شکل‌گیری بهار عربی..... ۸۱
- جدول ۲۹: الزامات دیپلماسی اسلامی ۱۰۲
- جدول ۳۰: رویکردهای بررسی همگرایی جهان اسلام..... ۱۴۷
- جدول ۳۱: شاخص‌ها و تکنیک‌های منطقه‌گرایی ۱۴۹
- جدول ۳۲: غیبت تکنیک در همگرایی جهان اسلام..... ۱۶۶
- جدول ۳۳: رویکردهای علم سیاست به ورود الهیات به عرصه عمومی ۱۶۹
- جدول ۳۴: چهار موج بیداری اسلامی ۱۷۰

مقدمه

ادبیات اسلام سیاسی با وقوع انقلاب اسلامی در ایران سال ۱۳۵۷ ه. ش. تبلور حکومتی پیدا کرد. انقلاب ایران موفق به تشکیل دولت جمهوری اسلامی گردید که در قانون اساسی آن، آرمان‌های انقلابی، اسلامی، شیعی، لیبرالی و ملی نمود پیدا کرد. ایران با پشت سر گذاشتن سه دهه توانست تبدیل به الگویی از اسلام سیاسی در عصر اطلاعات گردد به نحوی که در تشکیل جنبش‌ها، شکل حکومت، نحوه هماهنگی شرع و عرف، مباحث مصلحت، حقوق بشر و دیپلماسی اسلامی، برخی از کشورها و بازیگران از الگوی آن تقلید کردند. اسلام در قرن بیست و یکم به شکل‌های مختلفی پدیدار گشته است. برخی از فیلسوفان بزرگ چون یورگن هابرماس و جان رالز بر این باور هستند که ادیان به خصوص اسلام در پایان قرن بیستم از حاشیه به مرکز آمده‌اند و دارای نقش اثرگذاری در حوزه عمومی گردیده‌اند. کتاب به بررسی پدیدار اسلام سیاسی در حوزه عمومی، امواج بیداری جهان اسلام، نحوه مواجهه کشورهای غربی با بیداری اسلامی، شکل‌های مختلف دیپلماسی اسلامی و الزامات ایران در مواجهه با جنبش‌های اسلامی می‌پردازد. نوشتار چهره آشوب زده عصر اطلاعات را برای جهان اسلام ترسیم می‌کند. ایران به گونه‌ای جنبشی شیعی و ملی را شکل داد که توانست حکومت جمهوری اسلامی را ایجاد نماید. به پیروی از الگوی ایران در برخی مواقع برای پاسخ به آن جنبش‌های اسلامی مختلفی در منطقه شکل گرفت. جنبش‌های اسلامی معتدل تا رادیکالی که امروز یکی از موضوعات دیپلماسی ایران با سایر کشورها به شمار می‌رود. کتاب در ابتدا مبانی ورود اسلام به عرصه عمومی و تبدیل شدن آن به جنبش‌ها و امواج بیداری را تحلیل می‌نماید. پس از آن مشکلات تکفیر و خشونت و کژکارکردی‌های جنبش‌های اسلامی را بررسی کرده و به الزامات دیپلماسی اسلامی و رفتار با جنبش‌های اسلامی می‌پردازد. در ادامه کنش و واکنش جنبش و دیپلماسی اسلامی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا تحلیل گردد ایران در عصر اطلاعات در رویه‌های جنبش تا دیپلماسی چه الزاماتی را باید در جهان زیست اسلامی انجام دهد. در فصل آخر به هدف همگرایی و تکنیک‌های اجرایی عملیاتی جهت دستیابی به آن اشاره می‌گردد.

فصل اول: بازگشت اسلام به عرصه عمومی مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

اسلام چگونه وارد عرصه عمومی گردید؟ در علم سیاست چه رویکردهایی در مورد ورود الهیات سیاسی به عرصه عمومی وجود دارد؟ با کسانی که به خداوند و متافیزیک اعتقاد دارند و آموزه‌های حقوق بشر، دموکراسی، لیبرالیسم و شماری از اصول و پیش فرض‌های عقل حاکم بر محیط بین الملل را به رسمیت نمی‌شناسند و به صورت انتقادی با آنها برخورد می‌کنند چه باید کرد؟ آیا می‌توان به بهانه عقب افتادگی، استبدادی و خرافه‌ای بودن آنها را کنار زد و نادیده گرفت؟ در صورت برخورد آیا باید به صورت هويت مستقل و دارای بنیادهای منطقی وارد ارتباط با آنها شد یا باید تلاش کرد که سازه‌های ذهنی آنها را تغییر داد؟ آیا سرزمین‌ها و کشورهای دارای الهیات سیاسی، شهروندانی با وجدان و با انصاف هستند یا مردمانی غیرقابل گفتگو و تنش آفرین می‌باشند؟ این فصل با تمرکز بر تئوری‌های جدید سیاست و روابط بین الملل که اغلب مربوط به عصر اطلاعات می‌باشند به دنبال این است که شیوه‌هایی را که این تئوری‌ها برای برخورد با الهیات سیاسی و گزاره‌های مذهبی ارائه می‌کنند، تحلیل نماید. در تمام فصل دغدغه متن بر حکومت‌مندی یعنی شیوه‌های اعمال و محدود کردن قدرت در الهیات سیاسی تمرکز دارد و برای دست‌یابی به جواب هفت تئوری معروف سیاست و روابط بین الملل مورد واکاوی قرار می‌گیرند تا نشان داده شود که جایگاه سازه‌های دینی و الهیات سیاسی در علم سیاست و روابط بین الملل از شکلی حاشیه و بی‌اعتنا در حال تبدیل شدن به مسئله و دغدغه عمومی است.

فصل دوم: امواج بیداری در جهان اسلام مورد بررسی قرار گرفته است.

بیداری اسلامی پدیده‌ای است که در تاریخ معاصر کشورهای اسلامی به شکل‌های گوناگون و در زمینه‌های تاریخی متفاوت و با نتایج خاص پدیدار شده است. این در فصل با بررسی آرای متفکران، جنبش‌ها و نحله‌های اسلامی، چهار گفتمان بیداری جهان اسلام مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. پژوهش حاضر تلاش مسلمانان برای غلبه بر استبداد، عقب‌ماندگی، وابستگی و ... را در چهار موج بیداری بررسی کرده و علل به وجود آمدن امواج بیداری و نتایج آن‌ها را مورد واکاوی قرار می‌دهد. در این فصل خیزش مسلمانان در تاریخ معاصر در چهار موج اصلاح‌طلبانه مشروطه‌خواه، انتقادی، رادیکال و مدنی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیری.

فصل سوم: سیاست های مقابله با بیداری اسلامی مورد تحلیل قرار می گیرد.

اسلام توانسته است، جغرافیای یکدستی به لحاظ فرهنگ، تاریخ و اهمیت سرزمینی در خاورمیانه ایجاد کند. در دوره معاصر چهار موج بیداری اصلاحی، انتقادی، رادیکال و مدنی به صورت جمعی و خودآگاهی تحولات سیاسی از قبیل مشروطه، انقلاب، دیکتاتوری مدرن و جنبش های دموکراسی خواه را در جهان اسلام شکل داده اند. پژوهشگران و کنشگران غربی با استفاده از یافته های نظری و تجربی برای حفظ منافع خود از قبیل ایجاد امنیت در خاورمیانه، حفظ اقتصاد سیاسی انرژی دنیا و حفاظت از دیکتاتوری های مدرن و پسامدرن سعی کرده اند، برنامه های دقیق و استراتژیکی را دنبال کنند. این فصل به دنبال یافتن این پرسش است، چه شرایطی در کشورهای اسلامی وجود دارد که امکان پیاده کردن استراتژی را می دهد؟ از سوی دیگر استراتژی های غرب به صورت کلی چه بوده است و چه راهکارهایی را برای رسیدن به اهداف سیاسی خود تا کنون انتخاب کرده اند؟

فصل چهارم: ریشه های تکفیر و خشونت در جنبش های اسلامی بررسی می گردد.

شهروندان کشورهای اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا در قرن بیست و یکم جنبش های سراسری و منظمی را ایجاد کردند تا رژیم های دیکتاتوری و عقب مانده را کنار زده و رفاه، عدالت و آزادی را برای ملت تحقیر شده عرب به ارمغان آوردند. بهار عربی یا بیداری اسلامی عنوانی بود که برای این تحولات انتخاب گردید. دو سال بعد از شروع، امواج مخالف آرا و اندیشه های مردمی شروع گردید. اخوان المسلمین در مصر سقوط کرد، جنبش های بحرین و عربستان سرکوب گردید، لیبی، تونس و مصر به دست نظامیان افتاد و سوریه، عراق و نیجریه جولانگاه بنیادگرایان تکفیری گردید. به ناگاه بوکوحرام، داعش، جبهه النصره و افکار و اعمال رادیکال جایگزین بهار عربی شد و همه بیداری و سرخوشی خیزش های مردمی در میان مسلمانان را از بین رفت و تبدیل به خزان عربی گردید. این فصل قصد دارد با رویکرد پدیدارشناسی به بررسی خشونت و تکفیر در جنبش های قرن ۲۱ جهان اسلام بپردازد. پرسش این است که به لحاظ منطقی در اندیشه سیاسی اسلام چه اتفاقی روی می دهد که خشونت و تکفیر جای رواداری و تفکر را می گیرد.

فصل پنجم: الزامات دیپلماسی اسلامی در عصر اطلاعات تحلیل می‌گردد.

سیاست، تدبیر امور عمومی است و دیپلماسی شاخه‌ای از علم سیاست است که امور عمومی را در بستر موضوعات بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف دیپلماسی ایجاد رویه‌های مذاکره‌ای و فنون ارتباطی است که بازیگران بین‌الملل را در رسیدن به خواسته‌های مشروع با کمترین هزینه و به دور از خشونت یاری دهد. ماهیت دیپلماسی مبتنی بر فن و تکنیک است و به خاطر ارتباط این رشته با محیط آنارشیک بین‌الملل نقش ایده‌ها، آرمان‌ها و اندیشه‌ها در آن حاشیه‌ای می‌باشد. اسلام با مبانی توحید، معاد، نبوت و گزاره‌های احکامی و اخلاقی صادر شده از قرآن و حدیث در فقه، حکمت، اندرزنامه و عرفان برای زیست جمعی انسان‌ها و قواعد چرخش امور عمومی الگوهایی داشته و دارد. پرسش این فصل این است که برای وارد شدن روشی، تحلیلی، سیاست‌گذاری و هنجاری گزاره‌های اسلامی به دیپلماسی چه الزاماتی متنی وجود دارد؟ بر همین اساس پاسخ به این سمت حرکت می‌کند که با توجه به وجود سه گونه از تکنولوژی قدرت در شکل‌های متافیزیکی، فیزیکی و کوانتومی پدیدار شدن دیپلماسی به گونه‌ی اسلامی در هر یک از این تکنولوژی‌های قدرت، الزاماتی را می‌طلبد که باید مورد توجه قرار گیرد و نادیده گرفتن هر کدام از شاخص‌ها و عوامل زمینه‌ای و تکنیکی باعث می‌شود که دیپلماسی اسلامی شعاری، کیفی، بدون زمینه و هزینه‌زا باشند.

فصل ششم: الزامات دیپلماسی ایران در مورد جنبش‌های اسلامی بررسی می‌گردد.

جمهوری اسلامی ایران از آغاز شکل‌گیری نظام سیاسی مبتنی بر الهیات و اخلاق اسلامی، قصد داشته است که عرصه سیاست داخلی و خارجی را رویه‌ای فرهنگی قلمداد کند که با توجه به گزاره‌های ورود اخلاق، معنویت و ارزش‌ها به سیاست، شکل جدیدی از اعمال و محدود شدن قدرت را سامان‌دهی کند. اصول عدل، توحید، وارد کردن متافیزیک در سیاست، نفی سبیل، توحید، عدالت، نقد مدیریت جهانی و هژمونی لیبرال دموکراسی، حمایت از جنبش‌های اسلامی - انسانی و ظلم‌ستیزی، دارای مبانی است که توجه‌کننده، توجه به افکار عمومی در سطح منطقه و بین‌الملل می‌باشد. ایران بعد از سی سال از استقرار جمهوری اسلامی دارای اعتباری در میان کشورهای منطقه و دنیا است و این فصل قصد دارد نحوه پیاده شدن این گونه از بازنمایی که نمودی از قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می‌باشد را مورد ارزیابی و آسیب‌شناسی قرار دهد. تمرکز اصلی بر دیپلماسی عمومی ایران است، اینکه چگونه ایران اهداف، ابزارها و توان‌های و

انسانی خود را در تحولات قرن بیست و یکم در مورد بیداری اسلامی پیاده کرده است. این کتاب تحلیلی است از دیپلماسی عمومی ایران و سازوکارهای فرهنگی آن در محیط بین الملل به قصد مدیریت و کنترل حرکت‌های مردمی جهان عرب که در قالب روش تحلیل نهادگرایی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در آخر نیز راهکارهایی برای فعال شدن دیپلماسی عمومی ایران ارائه خواهد شد.

فصل هفتم: غیبت تکنیک در همگرایی جهان اسلام مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

سیاست تنها شعار دادن و تعیین هدف نیست بلکه نیاز به مکانیسم‌هایی دارد که شعارها را به واقعیت تبدیل کند. ادبیات علم سیاست در مورد تکنیک‌ها و رویه‌هایی است که صلح، امنیت، برابری و آزادی را در اجتماعات بشری پدید آورد و افزایش دهد. این تکنیک‌ها گاهی در سیاست خارجی و گاهی در سیاست داخلی طراحی و اجرا می‌شوند. در این فصل با پیش فرض تکنیک قصد داریم به پرسشی پیرامون وحدت در جهان اسلام بپردازیم. نزدیک یک قرن است که مسلمانان قصد دارند با یکدیگر متحد شوند و از سیدجمال الدین اسدآبادی تا راشدالغنوشی از اخوان المسلمین تا جماعت تبلیغ، اغلب سیاست‌مداران، جنبش‌ها و دولت‌های اسلامی به دنبال همگرایی اسلامی بوده‌اند. این شعار محقق نشده است و در قرن بیست و یکم یکی از بحرانی‌ترین و چالشی‌ترین روابط سیاسی و دیپلماتیک را کشورهای اسلامی دارند. پرسش فصل هفتم چنین است با وجود آنکه وحدت و همگرایی شعار متعالی و هدف نیکی است چرا مسلمانان هنوز نتوانسته‌اند به حداقلی از این فرایند دست پیدا کنند؟ فرضیه چنین است که ضعف عمده در تکنیک‌های همگرایی باعث شده است کشورهای اسلامی نه تنها به هدف وحدت دست پیدا نکنند بلکه امروز در مقابل یکدیگر صف آرایی کرده‌اند. ادبیات همگرایی در علم سیاست دارای راهبردهایی است که غیبت هر کدام از آنها باعث کژکارکردی در سیستم منطقه می‌گردد.

سخن ناشر

تداوم و توسعه حاکمیت سیاسی مبتنی بر دین، که به برکت مجاهدت های علمی و عملی گسترده فرهیختگان و مردم دین باور ایران در ایران اسلامی استقرار یافته است، نیازمند بسط و تعمیق نظریه پردازی های علمی با رویکرد دینی است. نوآوری و تولید در دانش های انسانی به گونه ای که بایستگی و ضرورت حضور قدرتمندانه و مؤثر دین در عرصه های "تربیت انسان" و "اداره جامعه" را توجیه کند، از مهم ترین علل مبقیه انقلاب اسلامی است. بدون شک در این عرصه، مراکز دانشگاهی و حوزه های علمی فعال در کشورهای اسلامی و از جمله ایران مسئولیت انکارناپذیری را به عهده دارند.

جامعه‌ی در حال گذار ایران با چالش‌های جدی در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و حقوقی مواجه است که جملگی نگاهی عمیق و بلندمدت را به مقولاتی نظیر آنچه ذکر شد می‌طلبد و رشته‌های علوم انسانی در فرهنگ‌سازی سیال و تحول‌پذیر به جای فرهنگ ایستا و با ثبات بسیار نقش آفرین‌اند. در این راستا لزوم ایجاد یک جریان فکری و روشن کردن افکار و اذهان نسبت به مسایل معرفتی در حوزه علوم انسانی به خصوص در دانشگاهها مورد تاکید پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی قرار گرفته است. لذا بازنمودن باب پژوهش و بررسی در مسائل و مباحثی که مستقیماً با دین و جامعه اسلامی ارتباط دارد بویژه با انجام پژوهش های میان رشته ای و چاپ کتاب‌های مرتبط در دستور کار قرار گرفته است. از اواخر سال ۱۳۹۱ این پژوهشکده با تأسیس مؤسسه انتشاراتی مستقل و چاپ چندین عنوان کتاب، و انجام پژوهش های مرتبط با مسایل مبتلابه روز کشور که در نوبت چاپ قرار دارند قدم‌های خوبی در این زمینه برداشته است. کتاب حاضر به عنوان یکی از آثار انتشارات این پژوهشکده به بررسی و تحلیل اسلام سیاسی در قرن ۲۱ که عصر اطلاعات نام گرفته است و مؤلفه های رفتار سیاسی از جنبش تا دیپلماسی می‌پردازد.

کتاب «اسلام سیاسی در عصر اطلاعات؛ از جنبش تا دیپلماسی» با رویکردی متفاوت که توسط مؤلف محترم جناب آقای دکتر روح‌اله اسلامی شعبجره -عضو محترم هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد- تألیف شده است، از آثار بسیار خوب و سودمند در عرصه‌ی سیاست است که به زبان فارسی تدوین یافته است. از خداوند بزرگ توفیقات روزافزون را برای مؤلف محترم این اثر گران‌سنگ خواستاریم.

انتشارات پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی

دانشگاه فردوسی مشهد